

o. DARIUSZ BOREK O. Carm, „*Sextum Decalogi praeceptum*” w *kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym*, Tarnów 2015, ss. 139.

W 2015 roku do rąk czytelników w Polsce trafiła publikacja o. dr. hab. Dariusza Borka O. Carm zatytułowana „*Sextum Decalogi praeceptum*” w *kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym*. Recenzowana monografia składa się z trzech zasadniczych rozdziałów, które zostały poprzedzone wykazem skrótów i wprowadzeniem. Całość zamyka podsumowanie oraz obszerna bibliografia.

We wprowadzeniu autor zaznacza, że Kościół katolicki od początku swego istnienia zaliczał wykroczenia przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu do kategorii najcięższych grzechów, których sprawcami mogli być wszyscy wierni, nie tylko duchowni. Taką koncepcję przyjął Kodeks pio-benedyktyński z 1917 roku, który przewidywał karalność zarówno wiernych świeckich, jak i duchownych, za popełnienie przestępstw w materii *de sexto*. W tym prawodawstwie – jak zaznacza autor – należy zauważyć wiele zbieżności przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, których sprawcami są wierni świeccy, z wykroczeniami duchownych w tej materii. Istniały jednak różnice w zakresie istotnych znamion poszczególnych przestępstw (np. wierny świecki był karany za popełnienie konkubinatu czy cudzołóstwa jedynie publicznego, natomiast duchowny także w przypadku cudzołóstwa czy konkubinatu o charakterze niekoniecznie publicznym). Ponadto kodeks z 1917 roku przewidywał różnice w wymierzaniu kar dla duchownych niższych święceń, których karalność za popełnienie przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu była prawie identyczna jak w przypadku wiernych świeckich. Natomiast w przypadku duchownych wyższych święceń była znacznie surowsza. Idąc za autorem publikacji, należy podkreślić, że prawodawca kodeksu z 1917 roku drobiazgowo definiuje normy w zakresie przestępstw przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu,

biorąc pod uwagę zarówno poszczególne formy przestępstw, jak i osoby, które mogą być ich sprawcami.

Ponadto należy zauważyć, że w okresie obowiązywalności kodeksu z 1917 roku najwyższa władza kościelna wydała szereg dokumentów, których celem było doprecyzowanie przestępstw z materii *de sexto*, a także zwrócenie uwagi na niepokojące nowe nadużycia w zakresie seksualności. W 1922 roku Kongregacja Świętego Oficjum wydała instrukcję *Crimen sollicitationis*, która zawiera szczegółowe wskazania dotyczące sposobu postępowania trybunałów lokalnych w przypadku oskarżeń duchownych o nakłanianie penitenta do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, niezależnie od tego, czy dotyczyło ono popełnienia grzechu ze spowiednikiem czy z osobą trzecią. Ponadto dokument ten zajmuje się zachowaniami homoseksualnymi duchownych, które zostały określone jako *crimen pessimum*. Instrukcja określa także procedury, które powinny być zastosowane w przypadku nakłaniania do popełnienia grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu oraz w odniesieniu do *crimen pessimum*. W zakres tego ostatniego negatywnego zachowania duchownego z biegiem lat dołączono przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przed okresem dojrzewania oraz *bestialitas*.

Oprócz wspomnianej instrukcji trzeba zwrócić uwagę na szereg interwencji papieskich czy dykasterii kurii rzymskiej, których celem było nie tylko podkreślenie niezmiennej nauki Kościoła katolickiego w materii szóstego przykazania Dekalogu, ale i ostrzeżenie wiernych przed negatywnymi konsekwencjami rewolucji seksualnej. W tym miejscu należy wspomnieć encyklikę *Sacerdotalis caelibatus* Pawła VI z 1967 roku, w której papież podkreśla znaczenie celibatu kapłańskiego. Ważnym dokumentem była także deklaracja Kongregacji Nauki Wiary *Persona humana* z 1975 roku, w której przypomniano doktrynę Kościoła dotyczącą niektórych zagadnień, takich jak przedmałżeńskie relacje seksualne, relacje homoseksualne czy masturbacja.

Nowy Kodeks prawa kanonicznego w 1983 roku definiuje wprost przestępstwa w materii *de sexto*, a także chroni wartości ujęte w szóstym przykazaniu Dekalogu, zwracając uwagę na jego naruszenia, które mogą się pojawić przy popełnianiu innych przestępstw. Należy nadmienić, że po promulgacji kodeksu pojawiły się liczne dokumenty, które uzupeł-

nią ochronę tego przykazania. Na szczególną uwagę zasługują normy *De gravioribus delictis* z 2001 roku wydane przez Kongregację Nauki Wiary, które, biorąc pod uwagę nabyte doświadczenie Kościoła w ich stosowaniu, zmodyfikowano w 2010 roku na mocy decyzji papieża Benedykta XVI. Normy te rezerwują Kongregacji Nauki Wiary najcięższe przestępstwa, w tym przestępstwa nadużyć seksualnych duchownych wobec małoletnich poniżej osiemnastego roku życia czy też wobec osoby dorosłej pozbawionej habitualnego używania rozumu, a także nabywania, przechowywania i rozpowszechniania przez duchownych pornografii dziecięcej. Pewną nowością w stosunku do norm KPK/83 są uprawnienia udzielone przez papieża Benedykta XVI Kongregacji Duchowieństwa, której zostało przyznane prawo rozpatrywania i przedstawiania papieżowi do zatwierdzenia decyzji o wydaleniu ze stanu duchownego *in poenam* tych duchownych, którzy usiłowali zawrzeć małżeństwo czy popełnili innych grzech ciężki przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu. Wydalonemu duchownemu udziela się równocześnie dyspensy od obowiązków wynikających ze święceń, w tym od zachowania celibatu.

Autor publikacji po przywołaniu dokumentów, które bezpośrednio lub pośrednio mają za cel ochronę wartości zawartych w szóstym przykazaniu Dekalogu, przechodzi w rozdziale pierwszym do omówienia sformułowania *delicta contra sextum Decalogi praeceptum* na płaszczyźnie kanonicznego prawa karnego. W celu ustalenia właściwej treści przywołanego sformułowania odwołuje się do Pisma Świętego, Tradycji, Katechizmu Kościoła katolickiego, KPK/83 oraz do innych dokumentów wydanych przez Stolicę Apostolską, które chronią szóste przykazanie Dekalogu. Przywołując katechizm, wylicza następujące grzechy przeciwko szóstemu przykazaniu: rozwiązłość, masturbację, nierząd, pornografię, prostytucję, gwałt. Natomiast w materii grzechów przeciwko godności małżeńskiej: antykoncepcję, techniki niedozwolone zmierzające do zmniejszenia ludzkiej bezpłodności, cudzołóstwo, rozwody, związki bigamiczne, wolne związki, kazirodztwo, a także nadużycia seksualne popełnione przez dorosłych wobec dzieci lub młodzieży.

KPK/83 definiuje grzechy przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu jako przestępstwo, jeśli zostały popełnione jedynie przez duchownych. Natomiast w przeciwieństwie do poprzedniego kodeksu nie defi-

niuje jako przestępstwa grzechów w materii *de sexto*, które są popełniane przez wiernych świeckich. Zdaniem autora publikacji nie można mówić o popełnieniu przestępstwa przez zakonnika, który narusza szóste przykazanie Dekalogu. Wprawdzie dyspozycja kan. 695 §1 KPK/83 odsyła do kan. 1395, który wyraźnie mówi o popełnieniu przestępstwa przez duchownego.

Sformułowanie *delictum contra sextum Decalogi praeceptum* pojawia się w Normach *De gravioribus delictis* z 2001 roku, także tych zmodyfikowanych w 2010 roku. Sprawcami tych przestępstw mogą być jedynie duchowni.

W drugim rozdziale recenzowanej publikacji jej autor analizuje konkretne naruszenia szóstego przykazania Dekalogu, które zostały zdefiniowane w KPK/83 wprost jako przestępstwa przeciw szóstemu przykazaniu, bądź też te naruszenia, które pojawiają się w kontekście innych przestępstw.

W tej części publikacji znajdujemy analizę następujących wykroczeń przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu:

- naruszenie w materii *de sexto* w związku z przestępstwem nadużywania środków społecznego przekazu;
- naruszenie w materii *de sexto* w związku z przestępstwem przymusu fizycznego wobec osób duchownych i konsekrowanych;
- naruszenie w materii *de sexto* w związku z przestępstwem nieposłuszeństwa wobec władzy kościelnej w sprawach doktrynalnych;
- naruszenia w materii *de sexto* w związku z sakramentem spowiedzi, a mianowicie: rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu oraz *sollicitatio ad turpia*;
- przestępstwa przeciwko obyczajom, do których autor zaliczył konkubinaty i inne permanentne grzechy przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu oraz inne wykroczenia przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, o których mowa w kan. 1395 §2 KPK/83.

Wymienione wykroczenia zostały omówione w następującym schemacie: najpierw autor krótko charakteryzuje przestępstwo, a następnie przedstawia jego istotne znamiona oraz sankcję karną.

Ostatni, trzeci rozdział – *Ochrona karna szóstego przykazania Dekalogu po promulgacji KPK/83* – budzi największe zainteresowanie kanonisty. Jego przedmiotem są ciężkie przestępstwa przeciw moralności zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary na podstawie motu proprio Jana Pawła II *Sacramentorum sanctitatis tutela* z 30 kwietnia 2001 roku. Autor recenzowanej publikacji przedstawia najpierw ewolucję stanowienia norm w zakresie *delicta reservata*. Dołączone do tekstu papieskiego dokumentu *Normae de gravioribus delictis* uległy pewnym modyfikacjom, które zostały zatwierdzone 21 maja 2010 roku przez papieża Benedykta XVI. Wprowadzone zmiany polegały przede wszystkim na uzupełnieniu pierwotnego tekstu kompetencjami, które po 2001 roku zostały wspomnianej dykasterii przyznane przez Jana Pawła II na drodze specjalnych uprawnień. Ponadto pozostałe poprawki uwzględniały pewne doświadczenie Kościoła, nabyte zarówno w stosowaniu wspomnianych norm, jak i w mierzeniu się ze współczesną rzeczywistością nowych problemów moralnych i dyscyplinarnych. Stąd też autor wnikliwie analizuje poszczególne przestępstwa w materii *de sexto* zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary, a mianowicie: rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu; *sollicitatio ad turpia*, jeśli nakłanianie miało na celu grzech z samym spowiednikiem; molestowanie seksualne małoletnich poniżej osiemnastego roku życia; molestowanie seksualne osoby, która habitualnie posiada niepełne używanie rozumu; nabywanie, przechowywanie i rozpowszechnianie pornografii dziecięcej.

Zaprezentowana pobieżnie publikacja o. Dariusza Borcka O. Carm jest rzetelną, pogłębioną i wnikliwą analizą przepisów prawnych w bardzo delikatnym obszarze życia każdego wiernego, zwłaszcza osób duchownych, jakim jest respektowanie szóstego przykazania Dekalogu. Konkludując, należy stwierdzić, że praca jest cennym studium, ubogacającym polską kanonistykę.

ks. Marek Stokłosa